

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Külmagyar u. 27.)
czimzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1871 egész évre:
Egyleti tagoknak 2 fr. —
Nem tagoknak . 4 „ —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A k-monostori gazd. tanintézet értesítvénye.

A kolozsmonostori magy. kir. gazdasági tanintézetben az új 1871/72-iki tanév november 4-én veszi kezdetét, s az előadások november 6-án kezdődnek.

A tanfolyam 3 évre terjed és pedig:

1) Az első év kiválólag a gyakorlati oktatásra van szánva, oly módon, hogy a növendékek a mezei gazdaság minden ágában előforduló mindennemű teendőikkel gyakorlatilag megismerttetnek, s az év folyamán a mezei gazdaságban napi rendben levő műveletek közül előjövő műszaki kézfogásokba tényleg begyakoroltatnak. Ezen kívül a növendékek a téli hónapok alatt, nem különben a többi évszakokban is, a külmunkákra kevésbé alkalmas napokon, a gazdaság vezetése közül előforduló fogalmazás és számvetésben is oktatást nyernek.

2) A második és harmadik évben az elméleti oktatás lép előtérbe; azonban az összeköttetés az elméleti és gyakorlati oktatás között ez években is a lehető legbensőbb leend.

A második és harmadik évben előadott tárgyak:

Átalános és részletes növénytermelés, gazdasági eröműtan, gazdasági gépisme és rétmivelés. Előadja Vörös Sándor, tanár.

Átalános és részletes állattenyésztés, előadja Gamauf Vilmos, tanár.

Erdészettan, előadja Székely Mihály, tanár.

Állat-és növénytan, természettan, légtűnttan, méh,

hal- és selyemtenyésztés. Előadja dr. Entz Géza, tanár.

Átalános, gazd. és műszaki vegytan, s földtan. Előadja Tuba Lajos, tanár.

Gazd. házi állatok boncz és élettana, küllemtana, s állat egészség- és gyógytan. Előadja Mina János, tanár.

Mennyiség- és mértan. Előadja Kertész György, segédtanár.

Mezei gazd. üzlettan, mezei gazd. nemzet gazd. tan, s jószágrendezés és kezelés. Előadja Kodolányi Antal, igazgató.

Gazd. építészet. Előadja Heigel József, tanár.

Gazd. statistika és agrariális törvények. Előadja dr. Haller Károly, tanár.

Kertészettan, szőlőmivelés. Előadja Ritter Gusztáv, intézeti fő kertész.

Felvételi feltételek: 17 éves kor, mezei munkára alkalmas, képes, egészséges testalkat, s 6 gymnasialis, vagy 4 real iskolai osztály jó sikerrel lett bevégezése.

Tandij fél évenként 10 frt.

A beiratás október 4-ig tart.

Kivánatra bővebb tájékozás végett az intézet tervrajza bárkinek megküldetik. Kolozs-Monostor, október 10. 1871.

A z i g a z g a t ó s á g.

A fönnebbi értesítvénynyel kapcsolatban közöljük azon okmányt is, mely a monostori tanintézetnél, a közelebről megnyitandó új tanodai évre rendelkezés alatt állott

állami alapítványi helyek kiosztását tartalmazza:

„A nagyméltóságú földmivelési, ipar- és kereskedelmi magy. kir. miniszterium október 3. 9925 sz. alatti elhatározásával a kolozs-monostori magy. kir. gazdasági tanintézetben rendelkezés alatt álló 12 általi alapítványi helyet a következő ifjaknak adományozta: Márton Béla, Tulogdi Samu, Páll Károly, Benczédi János, Kálmán Mózes, Vaska Gyula, Simon Lajos, Nyárádi István, Damó Vilmos, Tömösvári Miklós, Imreh Zsigmond, Kastély Gyula. A szabad helyekre pedig kinevezettek: Bali Kálmán, Kakucsai Sándor, Szattinger József, Nagy Imre.

Miről az illetők azon megjegyzéssel értesítettek, miszerint helyeik elfoglalása végett magokat folyó hó 28-ig az igazgatóságnál okvetlenül bejelentsék. A többi folyamodók pedig folyamodványaik átvétele, vagy hová küldése végett forduljanak az alólirt igazgatósághoz.“ K.-Monostor, október 10. 1871.

Kodolányi Antal,
igazgató.

M-Vásárhelyi vándorgyűlés és tárlat.

IV.

Föladatunknak tekintjük, hogy bár vázlatos, de egész képet nyújtunk azon fontos gyűlésről, mely okt. 5—8 napjain a székely fővárosban folyt le. Kérjük olvasóinkat: vegyék kezökbe azon előrajzot, melyet lapunk 15-ik száma mellett küldöttünk szét, s kísérvén minket nyomról-nyomra.

Első nap.

Futó pillantást vetvén az okt. 4-ikén tartott, s gyéren látogatott ösmerkedési estélyre: siessünk 5-ikén reggel 10 óra tájt a tolongó közönséggel, kik közt nagyszámu falusi székely gazdával találkozunk, a székházhoz, Marosszék gyűléstermébe. Ritka élvezet várakozik itt reánk!...

Mikó Mihályt, Marosszék derék főkirálybiráját régóta ismerők talpraesett, velős, a fenforgó tárgyhoz alkalmazkodó beszédeiről, melyekben egy-egy ügyesen közbeszótt új gondolat, meglepő fordulat által érdeket tud kölcsönözni már ismerős dolgoknak is s mind végig képes lekötöni hallgatói figyelmét. A vándorgyűlést megnyitó beszédén azonban a föntérintett tulajdonokon kívül, még bizonyos szokatlan lelkesültség ömlött el, mely önkénytelenül magával ragadta a mintegy 300-ra tehető hallgatóságot, kik a szónoklat közben és végén többszöri zajos tetszésnyilatkozattal adtak feltörő érzelmeiknek szabad kifolyást.

Ismertetői tisztünkél fogva s e lapok terjedelme által is korlátolva, a megnyitó beszédnek csak vázlatát adhatnók; szépsége és tömörsége azonban arra kényszerít, hogy egész terjedelmében ideiktassuk:

„Midőn az erdélyi gazdasági-egylet megtisztelő bizalma következtében e széket elfoglalni s a közgyűlés tagjait hazafi tisztelettel üdvözölni szerencsém van, nem tehetem, hogy még mielőtt a tanácskozást megnyitnám, egy általam mélyen érzett kötelességnek ne tegyek eleget.

Mindnyájan tudjuk, hogy e széken nem nékem, hanem hazánk és a székely nemzet egy nagy fiának kellene ülni, kit a nemzet oltárára önzéstelenül hozott áldozatai s ezek által kiérdemelt népszerűsége folytán, az erdélyi gazdasági-egylet elnöki székébe 17 év előtt Erdély osztatlan közvéleménye ültetett.

Ugyanazért úgy vélem, nem csak magam, de e gyűlés s általában a gazdaközönség érzelmeit tolmácsolom, midőn őszinte sajnálatomat fejezem ki a felett, hogy ő nmltságát gr. Mikó Imrét, e gyűlés elnöki székében nem tisztelhetjük.

Nékem, ki a nmtgu gr. tisztét vagyok köteles e gyűlésben teljesíteni, kétszeresen van okom e nyilatkozattételre, mert érzem, hogy ott, hol a ns. gróf tudományos ismereteinek lángoló szövétnékével előre világítván, biztos sikerrel vezetheti vala a tanácskozást: én egyedül a jóakarát halvány mécsével világíthatok azon uton, melyen a gazdasági-egylet bizalma előre mennem parancsolt.

Azonban a tisztelt közgyűlésnek erőtelenségem iránti szives elnézésében bizakodva, a tanácskozást megnyittem, s szabadságot veszek magamnak a gazdasági-egylet alakulásáról és működéséről; fennállásának szükséges voltáról s jelen gyűlésünk céljáról lehetőleg röviden néhány szót előrebozsátani.“

„Az erdélyi gazdasági-egylet több százados gazdasági elhagyatottságunk szükségképpen következménye volt. Ha ugyanis nemzetünknek több, mint 8 százados életére visszatekintünk, azon fájdalmas tapasztalatot kell szerezniünk, hogy noha ez ország eleitől fogva földmivelő és baromtenyésztő ország volt, mégis semmire e hazában oly kevés gond nem fordítottott, mint éppen a gazdaságra.

A magyar királyok szintugy, mint a nemzeti fejedelmek, összhangzásban a nemzet akkori geniusával: tanuló intézeteket alapítottak, hol ügyvédek és táblabírák, kik az elszántott barázda felett versengjenek és ítéljenek, kiképzett földmivészek és iparosok neveltethetése tekintetéből gazd. intézetek alapítottassanak; hogy a gazdák szintugy mint az iparosok között nemes verseny hozassék létre: hogy a föld jövedelmezőbbé, a gazdaság könnyebbé és jutalmazóbbá tétessék; hogy a hazai ipar elfoglalja az őt megillető állást; hogy a hazai természetmennyek és iparcikkek a külföld piaczára érdemesítettvén: általuk a nemzet vagyonosabbá, hirneve ismertebbé, sőt fényesebbé váljék, s mindezek megkönnyítésére gazdasági egyletek alapítottassanak, — arra nem gondolt sem törvényhozás, sem kormány. sem maga a nemzet.

Ki nem tudja? hogy hazánknak azon időszakában, midőn az idegen kormány Magyarország gazdagulását előmozdítani érdekeinél fogva magát hivatva nem érezhette; midőn Magyarország gazdagulása a bécsi vélemények szerint, a szomszéd tartományok hátrányán kívül az ország gravaminális fellépéseit tehette volna nyomatékosabbá: hazánk földmivélése és iparra azon árva gyermekhez volt hasonló, kinek gazdag örökségéből gondnoka gyermekei pompáznak, míg maga rongyokban háttérbe szorítatik.

A miveltszót, mely amaz időben a törvényhozás sorompóján belől a nép nélkül állott: nem alázta le magát arra, hogy a földdel és barommal foglalkozzék, vagy az ipar és kereskedés terén az izraelitákkal érintkezésbe jöjjön, és ezt tenni képes is volt, mert a Magyarföld még primitív silány művelés mellett is többet termelt, mint a mennyit az akkori idők igényei felemészthettek, s az ország utai elég rozszak voltak arra, hogy a lakókat a jobb és szebb élet utáni vágyak terétől, a külföldtől, távol tartsák.

Ily viszonyok között csoda-e? ha a nép, mely szegény és tudatlan volt; sem pénzzel, sem idővel nem rendelkezett, sem alkalmat nem nyerhetett újabb eszmékkel megismerkedésre: makacsul megtartá s az újabb korba is áthozá előítéleteit; megőrzé a régihez ragaszkodását; s mindezek természetes következménye lett, hogy a kormánytól szintugy, mint a nemzet minden osztályától egyiránt elhagyatott gazdaság és ipar terén minden haladás, minden újabb eszmének érvényrejutása lehetetlenné vált?

Azonban a viszonyok változtak; szomszéd államok vesutai közelébb hozták hazánkat a nagyvilághoz; a villany és gőzmozdony új eszméket, új szükségeket s új élvezetek utáni vágyakat hozott be hazánkba, s így természetesen új eszközök után kellett nézni.

Ezen időre esik, midőn hazánk jobbjai komolyan kezdtek gondolkodni, hogy gazdaságunkat szükséges új alapokra fektetni; az ipart pedig meg kell teremteni. Átláták, hogy az egyes gyenge, erőt csak az egyesülés ad, s Kolozsvártt 1844-ben kezdetét nyerte az erdélyi gazdasági egyesület. De csak kezdetét, mert noha az egyesület az aszupatiki 90 holdnyi birtokot megszerezvén, azon mintagazdaság folytatását elhatározta: még mielőtt a szándék létesülhetett volna, mint sok más kezdetnek, úgy a gazdasági egyesületnek is az 1849-beli szabadságharc s az elnyomatásnak azt követett korszaka korán véget vetett.

Mily mélyen kellett azonban a gazdasági-egyesület szükségessége iránti meggyőződésnek az erdélyi hazafiak keblében gyökerezve lenni, azt igazolja azon körülmény, melynél fogva éppen akkor, midőn hazánk alkotmányos egét éjnek sötétje borítá; midőn a szabadság földünkről messzi elköltözött, s nemzetünk önkéntes tétlenségre kárhóztatta magát: éppen akkor, midőn minden egyesülés gyanakodó szeméit vont magára azoknak, kiknek az erőtelen megszólás, a közös szolgaság érdekében óhajtandó volt; éppen akkor új életre hívták a már enyészetnek átadott gazdasági-egyesületet, s az 1853-ban Kolozsvártt tartott tárgyi értekezlet következtében, az egyesület 1854-ben február 26-án Kolozsvártt gr. Mikó Imre elnöke alatt tartott gyűlésben forma szerint megalakult. Nem fogom a t. gyűlés figyelmét fárasztani hosszas és részletes előadásával az egyesület évenkénti működésének s azon munkásságának, melyet az újabb gazdasági eszméknek a gyakorlat terére átvitele körül kifejtett, csak röviden kívánom megemlíteni, miszerint az egyesület 1854-ben az első termény- s 1857-ben az első állatkivállítást rendezvén: ezt évről-évre több-több állat- és terménytárlat s ezek között az 1859-ben itt Maros-Vásárhelyt rendezett kiállítás követte.

1855-ben létre hozta az egyesület az évről-évre rendszeresen folytatott borászati körutat s később kifejlődni segítette a pincze-egyesületet.

1856 után fordította figyelmét a selyemtenyésztésre, maga nagy eperfa-iskolát rendezett be s mások által is országsszerre beállítottatott.

1856-ba vette meg az egyesület a mostani nagy-utczai szállót és köztelkének egy részét.

1862-ben a köztelket az Eszterházi-kert megvétele által mostani alakjára kiegészítette.

Ez idő óta az egyesület a párisi és bécsi kiállításokon feltűnő szerepet vitt boraival, nem kevésbé néhány terménnyel is.

Itthon pedig befolyásával a kolozs-monostori gazdasági tanintézet felállítását segítette elő.

Megemlíteném tartom, miszerint az egyesületnek jelenleg van 263 alapító- s 234 részvényes tagja. Tőkéje ingatlanban, urbéri papirosokban és magán kötelezvényekben 59,000 frt, évi költségvetése 3,600 frt.

És most ha azt kérdi valaki: „megfelelt-e az egyesület hivatásának?” 17 éves működése idejéből mutat-e fel eredményt, mely létezésének szükségességét igazolja? habozás nélkül azt felelhetjük: „Igen is, mutat fel eredményt! igaz, nem annyit, mennyit a kormányok és nemzet lelkesült pártfogása, gyámolítása mellett lehetett volna, de sokkal többet, mint a mennyit elhagyatott helyzetétől várni jogosítva volnánk.

Mint említém, gazdasági egyesületünk ujrászületése hazánk elnyomatásának korszakára esik. Az országos veszteség közös fájdalom alatt egyesült nemzet részvétellel és szeretettel karolta fel az új intézvényt; igaz, de mit várhatott az az idegen kormánytól azon korban, midőn az egyesületek lépései gyanúsítva, törekvései ellensúlyozva voltak.

Midőn pedig az üldözés kora elmúlt, akkor ismét a közönség részvétele kezdett hanyatlani; hiszen ki nem tudja, hogy a magyar csak az elnyomatásban tud egyesülni, lelkesülni és áldozni?!

A mi a jelenkort illeti: nem tagadhatjuk, hogy országgyűlésünk és kormányunk, úgy a népnevelési törvényalkotása és életbeléptetése, mint gazdasági és ipar-intézetek felállítására s a gazdák és iparosok kiképzése körüli segélyezéssel gazdaságunkat és iparunkat szintugy, mint kereskedésünket őszinte pártolás alá vette, s annyit tett e téren, mennyit legjobb akarattal ily rövid idő alatt tenni lehetett ott, hol nem csak haladni, de századok mulasztásait is helyrehozni kell; mindamellett, ha magunkat hiu ábrándokban ringatni nem akarjuk, el kell ismernünk, miszerint mind ennek gyümölcse országsszerre izlelhető még ez ideig alig volt. Azon óriás forgalomnak, uraim! mely a főváros utczáin és Dunáján bámulatra ragadja a szemtanút, hozzánk csak zaja, csak híre juthatott el; ha geográfiai fekvésünket s régi elhagyatottságunkat figyelembe vesszük, meg kell győződnünk, hogy másként ez eddig nem is lehetett; hiszen ki nem látja át? hogy az értelmességet, mely generatiokon átvezetett népneveléssel emelhetik csak kellő magaslatra: sem törvénynyel, sem kormányrendeletekkel egyszerre oda emelni nem lehet.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy noha hazánkban a közelebb lefolyt években a földmivelés és ipar általában véve, tekintélyes lendületet nyert, a ki azonban ezt ország-részünk gazdasági állapotának megítélésére akarná felhozni, s a ki ezért azt kívánná kétség alá hozni, hogy Erdély földmivelése és ipara felemelésének tekintetéből gazdasági egyletünk további fennállására, sőt több gazdasági egyletekre, ipar- és gazdasági intézetekre s ezek által felébresztendő szorgalomra, munkásságra és versenyre van szükségünk: azt uraim! egy részrehajlatlan pillantás Erdély állapotára, az ellenkezőről fogná meggyőzni.

Hiszen ott áll még parcellás földmivelésünk századok előtti helyzetben, alig fizetve vissza a ráfordított költséget; lankasztva munkaképességét a szétszort tagok keresésében ki fáradott embernek és baromnak; s terjesztve az erkölcsi súlyedést a parcellák száz meg száz szomszédjainak, a perrel kinzó barázdavágás bünére csábításával.

Ott állanak ezeréves őserdeink, mint földbe ásott kamat nélküli kincs, rendezetlenül, őrizetlenül, hangosan csáfolván meg a józan gazdászaton törvényét, mely a létező tőkét megtartani s kamatozni parancsolja; és a székely földmivesnek kétség kívül zavarba kell jönni, ha valaki azon kérdésre vár tőle feleletet, „ki gondolja, ki értékesíti amaz óriás havast?” — de ki ne lenne értesülve arról, hogy eme nagy nemzeti capitális elpusztításához, kiirtásához határta-
lan és féktelen joga van birtokosnak és nem birtokosnak, ki fejszóját annak levágására felemeli, vagy azt felgyújtani tudja. Az élelmes székely gazda, hogy legelőjét szaporítsa, sőt maga a barompásztor, csupa unalomból is, az őserdők közepette száz meg száz óriás fenyőt gyűrűz meg nyárban, hogy azok kiszáradásával a következő ősszel vagy tavaszon könnyebben tüzet adhasson az erdőnek! mikor aztán a mérföldekre terjedő büszke fenyves lángba borul s rémitő ropogásával hirdeti a világnak népünk bűnös értelmetlenségét, törvényhozásunk mulasztását, s megyei önkormányzatunk semmivel nem menthető tehetetlenségét. És ha az idegent ily havasokon keresztül viszi útja, szánalomteljes mosoly vonul el ajkán midőn a százezreket érő fahalmazokat cél nélkül egymásra ontva rothadni látja, s kérdem: nincsenek-e magában e gyűlésben többen kiknek a borszéki fürdőre mentőkben könyvet csalt szemökbe a nagy kiterjedésű kopár legelő, melynek helyén pár évvel ezelőtt az őss havasnak 20 öles fenyőfái büszkélkedtek.

Nem is emlitem itt azon rendkívül viszsza-
körülményt, mely szerint az által, hogy a kiirtott községi erdő az irtó tulajdonává vált, daczára a Verbőczyi s utána élt minden jogtudósok által felállított acquirendi dominii módusoknak: egy uj s a civilizált világ birtokszerzése által elítélt rendszer sanctionáltatik, melynél fogva a büntetésre méltó erdő-égetés hazánkban egy módja a birtokszerzésnek.

S ki nem sejtí hegyeink gyomrában mennyi kincs rejlik? a nélkül, hogy kormány vagy társulatok annak kiaknázására komoly kísérleteket tennének. Az egyes erde kimerül a kísérleteknél, s meglehet épen akkor kénytelen visszszaretteni a munkától, midőn egy kis kitarítás után fáradtsága aranynyal lesz vala jutalmazva!

Ugy vélem, ezen állapotok a gazdasági egylet fenn-

állásának szükségességét elég hangosan igazolják. Lássuk most a jelen gyűlés céljait!

Az erdélyi gazdasági egylet az elmondottak tekintetéből a Királyhágón inneni részekben tartani elhatározott vándorgyűlésekkel két főczélt törekedett elérni.

Egyik célja az, hogy megismerkedjék ez országrész különböző vidékeinek gazdasági viszonyaival; földének termő képességével; a mívelés módjával és rendszerével; terményeivel, barmaival, iparczikkeivel, jövedelmi forrásaival, s a gazdaságot akadályozó hiányokkal.

A másik cél: helyes gazdasági eszmék terjesztése; fejlesztése; a gazdáknak, ezen eszmék elfogadására szóval, tettel, példaadással és jutalmazással való buzdítása. Célja versenyt állítani föl a gazda közönségben; megismertetni azt a gazdaság hiányaival, s ily gyűléseken szerzett tapasztalatai alapján közvetítőül szolgálni a gazda közönség és kormány között, és ezen közvetítés által oly törvényjavaslatok vagy kormány-intézkedések létrejöttét eszközölni, siettetni, melyek nélkül az előadott célokhoz jutni nem lehet.

Mi módon fog a gazdasági egylet a kitűzött célok felé e gyűlés folyama alatt törekedni: azt a gyűlés programjából méltóztattak önök megérteni. Engedje meg nekem a közgyűlés, hogy e helyen talán némi kitéréssel, de a kitérésnek szükségessége felőli erős meggyőződéssel, azon helyi viszonyok közül, melyek a gazdasági egylet vándorgyűlései észlelődéseinek tárgyát képezik, csak egyetlen-egyre vezessem a gyűlés figyelmét; melyről ha nem is ezen gyűlésben, de bizonyára, a vándorgyűlések legközelebbikén halaszthatatlanul elmélkedni, tanácskozni: a haza érdeke kívánja.

Nem fogja senki tagadni miszerint úgy kicsiny, mint nagy gazdaságban a kedvező eredmények két fő feltétele van: „elegendő munkaerő, s a létező munkaerőnek czélszerű beosztása.”

Sajnálattal kell elismernünk, hogy országrészünkben gazdászatonk e feltételekkel nem bír; ott fekszik a néptelen Mezőség buján termő szénafüveivel, dús réteivel és kukoricza földjeivel! de ki nem tudja mily sokszor rothad ott a termés; hányszor nem marad kapálatlan a kukoricza, aratatlan a buza, mert nincs munkaerő! míg 10—20 mértföldnyi távolságban a tulnépesedettnek emlegetett székely nép munka erejének nem megvetendő része idegen országban használtatik fel; nézetem szerint nem a nép sokasága miatt, de azért, mert otthon nincs munka, melyre a létező munka erőt felhasználni lehetne.

Sok szó emeltetett a közelébb mult években ez érdekben, míg végre jó akaratú, de helyi viszonyainkkal ismeretlen kormányunk a székely nép érdekében vélt cselekedni, midőn egy a magyar Alföldre irányzott székely ki-telepítés iránt előlépéseket tétetett.

Én nem tagadom, hogy az államgazdászaton törvénye a tulnépesedett vidékekről a nép elen vidékek betelepítését parancsolja.

Azt sem kívánom kétség alá vonni, hogy a Székelyföld némely völgyei a honi gazdaság és ipar jelen állásában, s különösen addig, míg a székely nép munkaereje egyedül a földmívelésre fordittatik, tulnépesedettnek tekintethető.

De ha igaz, hogy csak azon munkaerő felesleges, melyet otthon célszerűen felhasználni nem lehet: úgy nem vélek csalatkozni abban is, hogy helyesen rendezett államgazdaság mellett sem a székely nép munkaereje feleslegesnek, sem a kitelepítés e célból szükségesnek nem tekinthető volna.

Csak nyissa meg a kormány vagy társulat a Székelyföldnek arannyal, rézzel, vassal tele hegyeit; állítson az Olt, Maros, Küküllő és Nyárad partjaira gyárat, melyekben Erdély gyapja, marhabőre, kendere, lene feldolgoztassék: s a Székelyföld fiai és leányai karjok munkaerejét sem Moldva-Oláhsországba vinni nem fogják, sem a túlnépesség miatt kitelepítésre szükség nem lesz.

Én csak futólag kívántam itt emlékezetbe hozni ezen ügyet: a vándorgyűléseknek lesz majd sürgős feladata, ezen körülmény felől kellő értesítést szerezvén, a kormányt s általa a törvényhozást helyes irányban informálni.

És most néhány szót magunkról.

Hogy a gazdasági egyesület vándorgyűléseivel mindenek előtt a Székelyföldre fordítja figyelmét: azt én ép oly fontos, mint örvendetes jelenségnek tekintem, már csak azért is, mert a Székelyföldön van legsürgetőbb szükség sinlő gazdaságunkon segíteni.

Csalódott-e az egyesület midőn azt hitte, hogy a székely nép, mely annyiszor lelkesült egy-egy szép eszméért, s lelkesültségében kihülni hagyta családjá tüzhelyét, hogy vagyont és életet áldozhasson a hazaszeretetnek? nem fogja-e a gazdasági egyesület felhívó szavait hideg közönyösséggel fogadni most, és midőn ugyanazon hazaszeretetek nem vagyont és életet többé, csak meleg részvétet, és közreműködést kell áldozni?

Nem uraim! én remélem, hogy nem csalódott; én bizony hiszem, hogy a székelyföldi gazda-közönség átlátja, miszerint földmivelésünk és iparunk, éppen szabadságunk érdekében kívánatos! átlátja, hogy anyagi jóllét és vagyon nélkül szabadságát korunkban biztosítottnak egy nemzet sem tekintheti!

Én azon erős meggyőződésben élek, hogy a Székelyföld, a mint sokszor volt már menhelye az üldözött hazafiság, az elnyomatott szabadság szeretetnek, úgy menhelye lesz most is az elhagyatott hazai ipart, és gazdaságot felemelni siető szent törekvéseknek; s a mely őszinte vendégszeretettel nyitá meg népünk ajtaját a gazdasági egyesület tagjainak, éppen oly szeretettel fogadandja keblébe az általuk gazdaságunk és iparunk felvirágoztatására terjesztett nézeteket.

Engedje meg a közgyűlés, hogy ez édes meggyőződéstől lelkesítve, talán hosszúra is terjedett beszédem be-
zárásául, a gazdasági egyesület által kimutatott térnek elfoglalására, s ezen téren munkásságra, szorgalomra, és mindenek felett egyesülésre hívjam fel hazám gazdaközönségét.

Ez ugyanis azon neutralis tér, melyen minden pártkülönbség mellett megférhetünk, sőt a melyen a pártküzdelmekben egymástól elhült kebleknek, a közügy feletti érintkezésben egymás iránt ismét felmelegülni alkalom mutatkozik.

Ez azon tér, melyen az előre haladás közalapja felett meghasonlanunk nem lehet, mert bizonyára nincs: nem szabad hogy legyen egy igaz fia is e hazának, ki ne törekednék arra, hogy az országgyűlés és kormány gyámolítása, valamint szintén a nemzet tevékeny részvéte mellett felvirágozzék hazánkban a földmivelés, ipar és kereskedelem, s ezek és a közmivelődés alapján jólétben és állandó szabadságban boldogul éljen a hon!

* * *

Az elnöki megnyitó után két értekezés állott napirenden. Mindkettőt kivonatban ismertetni kívánjuk olvasóinkkal:

1.) Kodolányi Antal, a k.-monostori tanintézet igazgatója következő kérdést fejtegette: „Miként lehetne a gazdasági szakismeretet a nép között, nálunk, legkönnyebben és legcélszerűbben terjeszteni általában véve? s különösen miként lehetne erre hatni az ugynevezett családkepezde és vándor tanári intézmény által?”

„Oly nemzetgazdasági kérdés ez, melynek helyes megoldásától, -- miután hazánk földének $\frac{1}{3}$ -dánál több a nép birtokában van, — míg egyrésztől milliók jobbléte függ; másrésztől: miután azon gazdasági, melynek szakértelme emeléséről van itt szó, látja el munkás kézzel az egész országot, — e kérdés helyes megoldásától a nemzeti vagyonnak legalább is megkészszerzését várhatjuk. A termelés terén egy-egy újabb, jobb eszme, ha milliók munkájának ad irányt és lendületet: óriási eredményeket képes előidézni!..

„Első kérdés: vajon e baj orvoslása körül mely kötelességek illetik a kormányt; s melyek tartoznak a nagyobb, a miveltebb birtokos osztály teendői közé?”

„Jellemzőleg mondja Korizmic László, hogy „nálunk a nép hiányos és százados szokásaihoz makacsul ragaszkodik; az értékek millióit kiaknázatlanul hagyja a földben; derűre-borúra zsarolja a talajt, mintha kifogyhatatlan lenne abban az erő; trágyáját eltüzei, elvesztegeti; a jobb gazdasági eszközök szükségét és hasznát nem érzi; takarmányt nem termeszt; állattenyésztését teljesen a véletlenre bizza; földjeit csak karczolja, ahelyett hogy mivelné sat...“ mindezen bajok oka: a gazdasági szakismeret hiányában rejlik, s ellenszere egyrésztől a gazdasági szakoktatás, másrésztől a miveltebb birtokos osztály okszerű gazdálkodásán okulás, lehet.

„Hogy a nép csakis a gyakorlat kézzel fogható eredményeit látva, hajlandó őseitől öröklött gazdálkodási módján változtatni, abból láthatjuk, miszerint az okszerűbb gazdálkodás hazánkban a nép között, főleg a német tartományokkal szomszédos nyugoti megyékben, továbbá az okszerűbben kezelt uradalmak szomszédosságában s a nagy városok közvetlen közelében kezdett fejlődni s fejlik ma is folytonosan, sugár alakban tovább. A Királyhágón inneni részben vajmi csekély számmal és rövid idő óta léteznek még oly közép és nagyobb birtokok, melyek okszerű mivélése s célszerű kezelése példa gyanánt hathatott volna a népre!

„Ezen elmaradottságunk okát főleg abban kell keres-

nünk, hogy a nemzetgazdasági viszonyok hazánk Királyhágón inneni részében, teljesen ős állapotukból még csak a legközelebbi időben, ugyszólván a legelső vasuti gőzmozdony megjelenése óta kezdenek kibontakozni; ezen állapot a nagyobb birtokok fejlődésére kétszeresen nyomasztólag hatott, mert a kormány elmulasztotta volt annak idején alkalmat nyújtani a közép- és nagyobb birtokok kezelőinek, hogy a gazdasági tudományokat könnyű szerrel, közelben sajátíthassák el.

„Ma már e nemzetgazdasági viszonyok javulása; a k.-monostori gazd. tanintézet felállítása s a népnevelés terén mutatkozó haladás naponként könnyebbé teszik a miveltebb birtokos osztálynak azon bár önhaszonnal is ösztökötött, mindamellett hazafiasnak is nevezhető feladatát, hogy példája által a nép okszerűbb gazdálkodására hasson.

„A mivelte birtokos osztálynak ezen törekvését a kormányoknak is kötelessége táplálni, és pedig első sorban buzdító díjak kitűzése által oly gazdaságok részére, melyek valamely vidéken mint az okszerű haladás zászlóvivői tűnnek ki; s második sorban földmives iskolák felállítása által oly helyeken, hol a nép ilyeneknek létesítéséhez s fentartásához maga is, erejéhez mérten, hozzá járulni kész. Igaz, hogy az ily földmives iskolákba, amint a tapasztalat mutatja, egyelőre nem igen nagy számmal sereglenek a földmives nép gyermekei, de jótékony hatásuk idő folytán ki nem maradhat.

„Szóba hozták ujabbán némelyek a kormány teendője gyanánt állami mintagazdaságok felállítását is az ország különböző vidékein. Nézetem szerint sokkal czélszerűbb, ha ezen az ország pénztárának túlterhelése nélkül létre nem hozható mintagazdaságok állítása helyett, a közép és nagyobb birtokosokat buzdítja minél okszerűbb gazdálkodásra; egy részről kellő számú s a kor igényeinek megfelelőleg felszerelt szakiskolák felállítása; más részről: megfelelő buzdító díjak kitűzése által. Bátor vagyok tehát a t. gyűlésnek következő két indítványt ajánlani elfogadás végett:

a) Kérje fel a jelen gazd. gyűlés az erdélyi gazd. egylet utján a földmívelési miniszteriumot, hogy tüzzön ki az erdélyi részek számára két gazdasági buzdító díjat oly gazdaságok számára, melyeket a legközelebbi 3 év multával, az erdélyi gazd. egylet kebeléből kinevezendő bíráló bizottság, a legokszzerűbben kezelteknek talál; vagyis melyekről a hely színén ki fog tűnni, hogy az adott viszonyok között, a föld termőerejének lehető kimélése (a folytonos jövedelmezés eme biztosítékának szem előtt tartása) mellett, aránylag a leguagyobb tiszta jövedelmet képesek hiteles és rendszeresen vezetett számadási könyvekből kimutatni. Természetesen pályázhatnak a bérlők és gazdasági kezelés alatt álló birtokok is. A megkívántató könyviteli mintákat a gazd. egylet állítaná előre össze; a díjaknak az elérni óhajtott czélt tekintve, lehető magasaknak kellene lenni.

b) Hívassék fel az erdélyi gazd. egylet, hogy kereszen az országban 2—3, földmives iskolák felállítására alkalmas helyet, s felszólítván az illető községeket: mennyivel volnának hajlandók ezen iskolák felállításához és fentartásához járulni? mihelyt az egylet az intézet jövőjét a tett ajánlatok és kormányi segély mellett biztosítva látja: kérje fel a földmívelési miniszteriumot, hogy azon helyekre minél előbb állítson földmives iskolákat. Tudom, hogy czélszerűbb lenne az államsegély igénybe vétele nélkül társulás útján létrehozni ezen intézeteket, de nálunk kormányi támogatásra még jelenleg szükség van.

— A cselédképezdek olynemű gazdaképző intézetek, hol a földmives nép gyermeke, ki birtokának sajátkezü mívelése után fogja majd családját eltartani; és a zsellérek, s cselédek gyermekei, kik kézi munkájokkal mások birtokán keresik kenyerüket: elsajátíthatják az okszerű földmívelés körül előforduló műszaki kézfogásokat, valamint az állatok okszerű tenyésztése és czélszerű gondozása körüli teendőket. Ily képezdek vagy gazd. tanintézetekhez csatolva, vagy teljesen felszerelt, s a mezei gazdaságnak lehetőleg minden ágát magában foglaló magán birtokon állíthatnának fel czélszerűleg.

Mily kevésbé érdeklődik azonban nálunk a gazdaközönség, saját legégetőbb szükségeit tárgyazo segédeszközök iránt is: eleven példája az, hogy a Királyhágón inneni egyetlen cselédképezdehez, mely a k.-monostori tanintézet mellé van felállítva, ezidőig felvétel végett csakis egy ifju jelentkezett.

— Ezen érzéketlenség és közöny ellen mely népünknel általában minden oly eszköz iránt mutatkozik, a mi a szakismeret terjesztésére hathatna, leghatalmasabb fegyver a vándortanári intézmény. Küldessenek ki oly egyének, kik alapos elméleti és gyakorlati képzettségök mellett a nép nyelvén, ennek fogalmaihoz alkalmazva, de egyszersmind az ügy horderejéhez méltó lelkesedéssel, buzdító meleg szavakkal, barátoktassák meg a népet a gazdasági ismeretekkel; továbbá az egyes vidékek gazdasági és kereskedelmi viszonyait felismerve, oly tanácsokkal, utbaigazítással szolgáljanak, hogy ezek nyomán a nép a szakismeret hasznos voltáról meggyőződjen.

„Az ily vándortanárok a nép tüzhelyénél fölismerve a gazdaság fejlődésének akadályait: részint társulatok alakítása, s vezetése, részint a szükséges államsegély kieszközlése, s helyes alkalmazása által rendkívül nagy befolyást gyakorolhatnak a nép gazdálkodásának emelésére. Például:

Segédkezet nyújtana a vándortanár alkalmas tenyészállatok beszerzésében; rávezetné a vidék figyelmét, valamely elbanyagolt, de odailló gazd. növénytermelésére, megismertetné ennek legokszzerűbb mívelési módját, gondoskodnék jó vetőmagnak olcsó beszerezhetéséről, s közbenjárna a termény elárúsítása körül is. A legszükségeseb gazdasági gépek beszerzésére társulatokat hozna létre. Megismertetné a néppel a legjobb gazdasági folyóiratokat és könyveket, s gazdasági könyvtárak alakítására egyleteket szervezne. Hol egyes birtokok rendezésére felkértenék: segítene, s igyekeznék a népet a tagosítás hasznáról meggyőzni. A gazd. statistikai adatok gyűjtésében, s az országgyűlés által a mezei gazdaság egyes ágainak emelésére megszavazott összevegek miként felhasználásában: véleményét mondana: satb.

„Hivatkozva azon kedvező eredményre, mely a vándortanári intézetek által a nép gazdasági életében elérték, s az országgyűlés által a mezei gazdaság egyes ágainak emelésére megszavazott összevegek miként felhasználásában: véleményét mondana: satb.

dortanári intézményt külföldön mindenütt kísérte: járuljon ezen gyűlés az erdélyi gazd. egyesület útján a földmiv. miniszteriumhoz azon további kéréssel is, hogy a vándortanárok az országban mielőbb neveztesse ki. Ha ezen kérelem folytán sikerülend Erdély részére egyelőre csak egy pár vándortanárt nyerni, vándorgyűléseinknek ezen egyetlen eredménye képes lesz ezek emlékéért megörökíteni, a hálás gazda-nemzedéknél!

„Felkérendő volna végre a közoktatási miniszterium: hasson arra, hogy a néptanító képezdek és papnöveldek mellé a gazd. tudományok előadására egy-egy tanszék rendeztesse; minthogy a néptanítók és lelkészek magok is jövedelmök egy részét földmivelés által kénytelenek előállítani, s e szakban a népnek legközvetlenebb és legjobb tanácsadói, vezérei lehetnek.

2. Lészai Lajos kir. táblai ülnök ismerteté a tagosítás ügyének állását Erdélyben.

Előre bocsátá, hogy a tagosítás, a valódi földterhementesítés ügyének előmozdítása: nálunk nem az egyesek vagyoni kérdésének, hanem államczélnak tekinthető, — s miután a hajlam hozzá nem hibázik, hogy felvértezhessük magunkat a hozzá mért erős akarattal és kitartással: mi sem szükségesebb, mint a helyzet kellő ismerete.

Egyenesen kimondá, hogy a tagosítás ügyének állapota nem felel meg a helyzet szükségének, s az ebbeli mulasztások védelmére felhozá agráriai viszonyaink történelmi fejlődését. — Feltünteté, hogy gazdasági rendszerünk mily végzettszerűleg lett a jobbágságra alapítva; miként kelle e szövetségből az urbériség eszméjének kifejleni, s a birtokrendezés és urbéri rendezés miként fejlettek egy nyomorék testté, kik mint a siami ikrek: kérlelhetlenül egymásra utalva, kérlelhetlenül gátolták egymást a szabad fejlődésben.

Feltünteté, hogy a jobbágyok szabad költözködésének az 1791-beli országgyűlés által történt kimondatása miként fejleszté a birtokrendezések eszméjét, mely azonban a század elején még csak aprobatalis törvény szerinti határozatalként létesített imitt-amott, a melyekben a tagosítás eszméje még ritkán fordul elő; a század harmadik tizedén innen adván csak némelyek dicséretes példát a tagosításnak birtokaikban eszközölt keresztülvitelével.

Felhozá értekező, hogy midőn az eszre már annyira ért, hogy az 1846—47-beli országgyűlés a tagosítás létesítését törvénybe iktaita, az 1848-at követő változások miatt a nagy munka meg sem kezdethetett, és 10 hosszú év veszett el míg az urbéri nyíltparancs szerint megengedett tagosítások az 1858-ban felállított cs. k. urbéri törvényszékek előtt folyamba indulhattak.

A tagosításoknál küzdő érdekek megvédésére intézett tagosítási eljárás, az urbéri törvényszékek csekély létszáma, s a rövid idő, mely alatt e törvényszékek fennállottak: nem engedték, hogy nagy eredményt lehessen ez időből felmutathatni; és még mostohább helyzetbe jutottunk volt az ideiglenes törvényszékek korában.

Ezek után örömmel üdvözölte és ismertetete az újabb kormányi és törvényhozási intézkedéseket, melyek a tagosítási ügy előmenetelére fognak lenni, — s ezek folytán egy kimutatásban felmutatta az eddigi küzdelmek eredményét.

E kimutatás szerint a tagosítás keresztül von vive 83 helységben, folyamban van 135 helységben, és fel van tüntetve, hogy ezen kívül 1428 helységben vannak folyamban másnemű birtokszabályozások u. m. legelő elkülönítések és erdőszabályozások, és ezen nagy munka mérnöki részének keresztül vitelére jelenleg körülbelől csak 15 mérnök ajánlkozik.

Ezek után az újabb tagosítások által eszközölt új elhelyezkedésről nyilatkozott értekező, s kimondá, hogy a keresztül vitt tagosítások öszvesítés tekintetében a tagosítás céljának megfelelnek a nagyobb birtokok új elhelyezésénél, de a kisebb birtokosok balitéletei miatt ezen jó eredmény a kisebb birtokok elhelyezésénél általában nem tapasztalható; ez utóbbiak ugyanis többnyire nem a lehető öszsesítést tűzik ki célul, sőt gyakran a nekik jutott birtoktagok eldarabolását tulságra viszik.

A tagosított határok gazdasági előnyeiről szólván, kiemelé, miszerint ez az egyedüli út a tudomány vívmányainak a földmivelési ipar körül érvényesíthetésére, s felhozá a tagosítatlan állapot hátrányait, melyek legtöbb ékesszó-lással hirdetik a tagosítás előnyeit. — Felhozá az előnyöket, melyek a jószág tökéértékének és jövedelmének növekedése, által közvetlenül érték a birtokosokat, de kiemeli különösen, hogy nagyobbyszerű lefektetések nélkül is azonnal, a tagosított birtokban minden darab földet, rendeltetéséhez mért művelés alá lehetett venni.

A fönnebbi előnyökön kívül a feléledett munkakedv mindenütt több-kevesebb lendületet nyert; a tagosítási előnyöket nagy és kis birtokosok egyaránt élvezik, sőt a kis birtokosoknak a tagosítás utáni állapota még előnyösebb, mert ezek birtoktagjai többnyire a helység közelében jutottak s osztattak ki.

A gazdasági rendszer átalakulására nézve előadá, miszerint ott, hol a tulajdonosok magok kezelik birtokaikat a gazdaság okszerű berendezésére az akarat és néhol a siker sem hiányzik, — bárha többnyire még a kezdet nehézségeivel küzdenek. — Már is látunk váltógazdasági rendszerre alapított gazdaságokat Szamosfalván, Tancson, Faragón, Nagy-Nyulason, Kis-Petriben, Nagy-Almásán, Frátán, Berkenyesen, Báldon, Kis-Sármáson, Mocson, Csekélakán, Uzdi-Szent-Péteren, Gernyeszegen, Gyéres-Szent-Királyon. Beresztelkén, Teremiben, Kodorban és más helységekben; ezzel szemben felhozá Csombord helységét, hol a főbirtokos tagosított birtokán a minden tekintetben virágzó gazdaságban, a forduló rendszer fentartatott, — s más hasonló esetekre is hivatkozva állitá, hogy nálunk még nyílt kérdés; vajon a váltógazdasági rendszer minden vidéken feltétlenül alkalmazandó-e?

A tagosítás akadályaira térve át: előadja hogy egy tagosítás befejezhetésére eddig két évtől kezdve tíz év is kivántatott, s e néhol oly lassu lefolytatásnak okát nem a törvényes eljárásban keresi, melynek formáit a tagosításnál egymással küzdő roppant érdekek megvédése tekintetéből szükségeseknek tekinti; hanem a tagosítások elhárítható akadályaként felhozza, miszerint akadály volt a tagosításnak, hogy kiválóan urbéri ügynek tekintett és így az urbéri ügyekben többnyire mutatkozó feltékeny-

kedés, és a földhöz való ragaszkodás ösztöne által táplált vagy palástolt önzés hozzájárulásával: a tagosítás a legnehezebb lejáratu urbéri ügyet képezi, és e tekintetben élénken üdvözli a törvényhozás új irányát, mely különösen a tagosításnak az erdélyi városok, szabad és vegyes közönségekre is kiterjesztése által, a tagosításnak eddig kiválóan urbéri természetét módosítani fogja. — Akadályul hozza fel, hogy eddig csak a határ felerészének tulajdonosai kérhetők; ez azonban a törvényhozás céljai szerint rövid időn egyharmadra szálland. — Akadályok még az eljárás iránti tájékozatlanság; a mérnökök csekély száma; a mezei rendőrség fejletlensége; s az eddigi gyakori rendszer-változás.

Ezekből kifolyólag a gazdaközönség teendője: hogy a tagosítási eljárás ismeretének terjesztésére hasson; hogy mezei rendőrségi törvényeink az általok elérhető magasabb szempontok tekintetéből revidiáltassanak; hogy a mérnökökben érzett nagy szükség a kormány előtt feltárassék; hogy azon még nyílt kérdés: vajon tagosított birtokokban mily gazdasági rendszer legcélszerűbb? minta gazdaságok berendezése vagy biztos adatok beszerzése alapján tisztába hozassék.

De a gazdaközönség teendője: a bekövetkező akadályokkal, addig is, míg azok eltávolíthatók lennének megküzdeni; ott pedig, hol azok keresztülvihetőeknek nem mutatkoznak, ajánlja a b. Szentkereszti Zsigmond által Várhegy helységében és mások által is csere útján keresztül vitt tagosításokat.

Befejezésül figyelmezteti értekező a gazdaközöniséget azon válságra, mely ránk bekövetkezett; mely arra int, hogy kezdjünk egy újabb életet, s fogadjuk el korunk életerős irányát: a munkát, mely műveleteit nem a véletlenre, hanem a tudomány elveire fekteti; s hogy a tér a munkára gazdaságainkban megnyíljen: teljesítnünk kell feladatunkat, mely minket tagosításra int; hogy áldást hozóvá váljék köztünk Széchenyi nagy jelszava: szabad föld és szabad munka!

— Az elnöki megnyitó beszéd után, a főnnebb kivonatosan ismertetett két értekezés előtt, a testületek küldöttei mutatták be megbízó leveleiket.

A földmívelési miniszterium okt. 2-dikáról távirati uton tudatja b. Huszár Sándor gazd. egyleti alelnökkel, hogy a kinevezett miniszteri küldött, Kenessey Kálmán, halmozott teendő miatt a gyűlésen jelen nem lehet s képviselő gyanánt b. Huszárt bizza meg. — Az országos magyar gazd. egylet Pestről intézett átiratában 14 tagot nevez meg, kiket képviseltetésére fölkért; ezek közül azonban csak Galgóczi Károly, Kodolányi Antal és titkár Morócz István jelentek meg. A galicziai és felső-ausztriai gazd. egyletek megbízottja Gamauf Vilmos egyletünk titkára volt, kit a jelen vándorgyűlés egyszersmint a jegyzői teendőkkel bizott meg. A küküllőmegyei gazd. egylet 15 biztosa közül hatot: Pócsa József alelnököt, Farnos Elek jegyzőt, Fekete Pált, Gyárfás Lajost, Gerendi Istvánt és gr. Haller Györgyöt üdvözölhettük. Tordamegyét képviselte Horváth Mihály alispán; Torda városát Lengyel Ádám; Dobokame-

gyét Vályi Elek; Aranyosszéket Zudor Károly, és a kolozsvári pinczeegyletet Dávid Antal.

Kodolányi értekezése után többen (id. gr. Teleki Domokos, Galgóczi, br. Apor, Timár K. sat.) felszólalván: az értekezésben foglalt indítványok fogalmazására bizottság kinevezését sürgetik; némelyek az indítványozott szakismetterjesztő módok sorozatán óhajtanak változtatást tenni; Dózsa Dániel az állami buzdító díjak határidejéül 3 év helyett 5 évet ajánl; Kis József a községeket is fölveendőnek véli a jutalomra pályázhatók közé. Kodolányi felvilágosításai után a gyűlés az értekezést magáévé tévén, további kezelés végett átteszi az erdélyi gazd. egyletnek. — Lészai Lajos nagy tetszéssel fogadott felolvasásának is, jegyzőkönyvi elismerés és köszönetnyilvánítás mellett, egész terjedelmében való kinyomatását határozták.

Második és harmadik nap.

Az első napon kinevezett különböző bizottságok kellett hogy tisztokban eljárjanak, s jelentéseiket a 7-én d. u. 6 órakor tartott közgyűlésre beadják. De közbeszólt a gazdák kérlelhetlen zsarnoka, az időjárás; 6-dikára viradólag egész éjjel és a reggeli órákban csorgó eső a vidékre tervezett kirándulások egyrészét sárba fulasztá, vagy tetemesen módosítá.

És most tollunknak korlátot szabni vagyunk kénytelenek. Azt a néhány derék és önismeretünk szempontjából rendkívül becses ismertetést, melyet a küldöttségek nevében, mint előadók Nagy Ferencz a tófalvi szállótelepről; Szentiványi Kálmán Nagy-Ernyéről, — Galgóczi Károly Mező-Panitról, — és Bereczki Sándor Nyárad-Gálfalváról olvastak fel: egész terjedelmükben csak közelebbi számaink közölhetik. A Bati Gábor fintaházi szállótelepének vizsgálatával megbízottak jelenték, hogy az idő mostohasága miatt küldetésükben nem járhattak el.

A tárlat különböző osztályainak megbírálására kinevezett bizottságok jelentései is a 7-dikén délután tartott közgyűlésen olvastattak fel. Lássuk őket rendre.

1) Az állatbíró bizottság elnöke: Kende Gusztáv, jegyzője: Kis József; tagok: Kodolányi Antal, Bereczki Sándor, Jenei József, Szöllösi Sámuel, Csupor Mihály, állatorvos Dósa György.

Általában az egész állattárlat feltűnően szegény volt, s kényelmesen befért azon szűk deszkarekeszbe, mely az Elba melletti malomárok mellett, a fő átjáró hid jobb felén emelkedett. Volt összesen 38 db. szarvasmarha és 22 db. sertés.

Harmadfü bikát gr. Lázár Jenő állított ki 2 darabot; az első és második jutalomra nem találtattak méltóknak; a kettő közül a Bokros nevűnek bronz államérem ítéltetett. Másodfő bika volt 6 drb; 1-ső jutalmat egyik sem érdemelt; a 2-ik díjt, 1 db. aranyat nyerte marosvásárhelyi Biró János, dicsérő oklevelet kutyfalvi Bede Károly. Negyedfü tejelő tehén volt 5 db; 1-ső jutalomra egyik sem találtatott érdemesnek; a 2-ik díjt, 3 db. aranyat kapta szentgerliczei Csupor József, dicsérő oklevelet Bede Károly. Jármas ökör ki volt állítva 5 pár; ezek közül a 6 db. arany első díjra egyhangulag érdemesnek ítéltetett baczkamadarasi Fejér János igen szép 2 ökre; másod díjt, 3

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 19-dik számához, 1871.

db. aranyat nyert nagy-ernyei Tavasz József 2 ökrével; a 3-ik díjra egyik sem íteltetett méltónak. Másodfű ünöborju volt 15 db; 1-ső díjt, 3 db. aranyat nyert Bede Károly, másoddíjt 1 aranyat bálintfalvi Oláh Ilyés, dicsérő oklevelet nagyernyei Horváth Ferencz.

Kisebb-nagyobb 1 éves tenyészkán volt kiállitva 5 drb, kocza 5 drb, süldő 12 drb. A főbb jutalmakat Macskási Ferencz ur, Nagy-Görgényből nyerte el, u. m. kanért ezüst államérmét, koczáért is ezüstállamérmét és egy nagyon szép süldőért 1 db. aranyat; továbbá mezőmadarasi Pataki Miklós tenyészkánjai bronz államéremmel díjaztattak.

2) A mezei termékeket bíráló bizottság elnöke: Macskási Ferencz, jegyzője gr. Lázár Jenő; megjelent tagjai: Velits Károly, gr. Haller György, Pataki Miklós.

Általában a mezei termékek tárlatát is nagyon szegénynek találtuk; ily lanyha részvétnél ezen fontos osztály sokkal többet érdemelt volna. Kiállító volt 78.

Tiszta buzáért állami aranyérmét nyert mező-csávási Jenei József, mérője volt 87 fontos. Rozsért állami ezüstérmét nyert, maros-kereszturi Domokos Dénes, mérője nyomott 80 fontot. Kukoriczáért ezüstérmét kapott maros-vásárhelyi Müller József Dutton-cornja; állami bronzérmét körtvefáji Kende Gusztáv nápolyi kukoriczája, mely sulyra nézve a Dutton-cornot mérőnként 2 fonttal multa felül. Árpáért szász-régeni Schuller Dánielnek egyleti ezüst érmét ítéltek, sulya volt 76 font. Repczéért balástelki Gerendi István állami bronzérmét; nagyon szép mák s figyelemre méltó burgonya és paszuly fajok kiállításáért maros-vásárhelyi Keresztési Jánosné egyleti bronzérmét kapott. A kerti vetemények közt leginkább kitüntek ilenczfalvi Sós József óriás nagyságu és kitünő minőségű káposztái és czellerei; kapott egyleti bronz-érmét. Óriás nagyságu takarmány murekért Pataki Miklósnak bronzérem íteltetett. Dicsérő oklevelet nyertek: Tisza László Csánból: a gazdasági termények körében felmerülő új fajok meghonosítása körül tett nagy áldozatai s tömeges kiállítása szépségének elismerése jelül; a bonyhai udvar kivált dohányaiért; a küllőmegyei gazd. egyesület szép és tömeges kerti zöldség kiállításáért; Paget János főleg kitünő szépségű takarmányrépájának 6 válfajáért; Gál László Süketfalváról szép tisztabuzáért; Bereczki Sándor Torboszlórol, mezei borsójáért.

3.) A fris gyümölcsök osztályát bíralták Nagy Ferencz elnök, Villási Pál jegyző; tagok: Fekete Pál, Hajnal József, Lokodi János, Kis József, Filep Albert, Vályi Elek, Balás Antal.

A gyümölcsök (és borok) a vásárhelyi tárlat fényoldalát képezik; e tekintetben tudósításunk csak örvendetést jelenthet.

A bírálók értekezletén, bevezetés gyanánt Villási Pál egy kis értekezést olvasott fel: „a gyümölcsészet napszamosai és előhaladása“ czim alatt, melyben 1717-től a jelenkorig működött nevezetesb gyümölcsészek tevékenységét vázolja; alkalmunk lesz az „Erdélyi Gazda“ olvasóival egész terjedelmében megismertetni.

Ezután Vályi Elek kiemelve, mennyire fontos valamely vidékre nézve az ott kitünő minőségben és mennyiségben termő gyümölcs fajok biztos megállapítása: ily czélból Maros-Vásárhely vidékére nézve albizottság kiküldését indítványozza. Indítványa elfogadtatván: a M.-Vásárhelyt és vidékén kiválóan diszló gyümölcsfajok gyanánt kijelöltettek, almák közül: Batulen, arany parmain, piros stettini; körtvék közül: bon chretien William, Bosc kobakja, téli esperes és Diel vajonca.

Elnök Nagy Ferencz fölemlítvén, hogy a jelen tárlaton sok névtelen gyümölcs fordul elő, melyeknek meghatározása részint az idő rövidsége, részint azou oknál fogva is lehetetlen, mert még éretlenek: jónak találná, ha e város és vidék gyümölcsészeiből egyesület alakulna, kik az ősz és tél folytán ezen fajokat az érés kellő pontján rendre megizleljék és határozzák; a kétes fajokat pedig az erd. gazdasági-egyesület gyümölcsészeti szakosztályának Kolozsvárra küldenék be. Ezen indítvány elfogadtatott s valósítása megígértetett.

Következett az érdemleges bírálat; az erdélyi és küllőmegyei gazd. egyesületek s Kecskemét városának becses gyűjteményeikért a bírálók elismerő okiratot hoznak indítványba. Különösen tanuságos volt ránk erdélyiekre nézve a kecskeméti küldemény, melyben a nálunk is meglevő gyümölcsfajok jóval nagyobbra, testesebbre fejlődve mutatkoztak, de olvadékonyság és zamat tekintetében az azonos erdélyi fajoknál alább állottak. Kiváló köszönetet érdemel részünkről Kecskemét városa, hogy september végnapjaiban lefolyt saját tárlatáról ezen szép gyűjteményt hozzánk beküldeni sziveskedett.

Torda város néhány gyümölcsstermelője együttesen és Tisza László Mező-Csánból egyedül igen szép gyümölcs-gyűjteményeket állítottak ki. Ide írjuk az illető jegyzőkönyvet szó szerint: „bár a csáni gyűjtemény 8 fajjal meghaladta a tordait, de Torda küldeményén oly szakavatott jártasság keze vonult keresztül, mely a synonym fajoknak egymás mellé helyezett csoportosításával, valamint a gyürzés műtétének a gyümölcs tenyészetére gyakorolt kedvező befolyásának kitüntetése által ezen gyűjteményt minden ahozértő előtt véghetetlen tanuságossá, ugyanazért a gyümölcsészet előmozdítására nézve is nagy horderejűvé tevő. A gyümölcsészeti szakosztály a rendelkezésére állott aranyérmét egyhangulag Tordavárosának határozta kiadni; Tisza László urnak pedig az állam ezüstérmét ítélte oda, oly megjegyzéssel, hogy az imént kitüntetett két kiállítóval a jelen jegyzőkönyvnek rájuk vonatkozó része kivenonatilag közöltessék.“

Ezen pontnál kérdés tárgya lehet: vajon akármely vidék több kiállítója együttesen bírhat-e előnnyel, valamely magános kiállítóknak oly gyűjteménye felett, mely belbecsére nézve külön akármelyik egyesé felett áll? Oly kérdés, melyet jó lesz megvitatni, hogy jövőre sinormértékül szolgáljon.

A jelen tárlat gyümölcsészeti és terménytári részén átvonuló egyöntetűség, őszhang és az áttekintést megkönnyítő berendezés legnagyobb részt az erdélyi gazd. egyesület

főkertésze: Dugaszi Béla fáradhatatlan buzgalmának köszönhető. Ámbár ő saját személye részéről a kiállítók közt meg nem jelenhetett, minthogy azonban a felügyelete alatt Kolozsvárt álló egyleti kertnek szakértő kezelése, valamint a nagy közönség közt évenként elosztatni szokott nagyszámu gyümölcseseget és szőlővesszők megbízható minőségben terjesztése által magának feltűnő érdemet szerzett: Dugaszi Béla az első egyleti ezüstéremre érdemesnek ítéltetett.

Egyleti ezüstérmeket nyertek továbbá: gr. Haller Ferencz Fejéregyházáról; Lokodi János, Knöpfler Vilmos és Hajnal József Marosvásárhelyről. Bronzérmek: Vadadi Lajos, Kis József, (Geges) Vályi Elek, (Kentelke) Görög Józsefné (Vásárhelyt, a régi Brandecker kert birtokosa), Patáki Miklós (M.-Madaras), Dézsi Károly (Kis-Görgény), Fillep Sándor (Vaja), gr. Haller György és Stefáni Demeter.

Pénzjutalmat nyertek: id. Hincz Dániel 2 db. aranyat; ifj. Nagy János, Kacsó László és Kovács Péterné (Márkod) 1—1 db. aranyat; Fazakas János 1 db tallért. Dicsérő oklevélre érdemesítették: Bereczki Sándor (Torboszló), Fekete Pál (Szókefalva), Dr. Melzel Oskár (Szász-Régen), a küüllővári uradalom, Keresztes Sándor, Csiki Károly, Balla József, Szilágyi János, Kende Gusztáv (Körtvefája), gr. Bethlen Farkasné (Bonyha), Antal Imre (Mező-Kövesd), Sánta Károly (Sz.-Háromság), Kacsó Gábor, Szentpáli Ignác (Aranyos-Polyán) és Petelei János.

4) A borok osztályát bíralták: Gyarmati Sámuel elnök, Timár Károly jegyző; Lengyel Ádám, Dávid Antal, gr. Teleki Gusztáv, Galgóczi Károly, Pócsa József, Farnos Elek, Velits Károly, Szabó Sámuel, Bodola János, s mint szakértő: Kovács Áron.

Ezen osztály kétségkívül a vásárhelyi tárlatnak legfontosabb és legbecsesb részét képezte. Oly gyűjteményt lehetett volna a kiállított 157 faj borból egybeállítani, mely a világ akármely tárlatán Erdélyt az elsőrangú jutalomra érdemesek közé emelé vala. Örömmel telhetett el minden hazafi szive, látva, hogy a közelebbi két évtized kitartó szorgalma, minő szép eredményt szült; kivált a legutóbbi évekről feltűnő haladás mutatkozott a borok tisztaságában. Megromlott, kivetni való bor csak kivételesen volt egy-kettő az öszves nagy tömegben. Lássuk azonban Erdély kincseit, büszkeségét rendre, a bizottsági jelentés szerint.

Követett vezérelvek gyanánt jelentik: A beküldött borokat oly módon vizsgálták és bíralták, hogy a bizottság tagjainak a kiállító nevével tudomásuk nem volt. Szükségesnek találtatott a boroknak következő 6 csoportba sorozása: asztali, pecsenye (dessert), fajborok, illatos, piros és aszu borok.

Ki volt állítva öszvesen 157 különböző bor; u. m. vegyes asztali 32, pecsenyebor 31, aszu 16, piros 9, hazai pezsgő 1, fajbor 47: melyből leányka 12, traminer 11, bakator 8, furmint 7, som 4, welsch rizling 3, klewner 2, lámpor 1; illatos fajbor 21: melyből rizling 13, alexandriai muskotály 6, croquant 1, hazai muskotály 1.

Kitüntetendőknek ítélte a bizottság:

1. Állami aranyéremmel. Gróf Mikó Imre

1834 és 1866-beli tasnádi bakator, 1868-beli o-szilvási traminer, 1866-beli o-szilvási és ugyanazon évi m.-ujvári furmint, 1868-beli o-szilvási riesling, 1866-beli o-szilvási aszu, 1866-beli o-szilvási asztali és több más jelesből álló nagy bor gyűjteményét.

2. Egyleti aranyéremmel. A kolozsvári pinczeegyletnek, 1866-beli som, furmint, traminer, riesling, továbbá 1834 és 1862-beli küüllőmenti pecsenye, 1866-beli czelnai aszu- és több más fajokból álló diszes gyűjteményét.

3. A vegyes fajú közönséges asztali borok közül első állami ezüstéremmel díjaztatott a küüllővári uradalom küüllővári 1866—1862, és 1853-beli asztali bora.

4. A pecsenye borok közül első egyleti ezüst díjra érdemesítettett Földvári Ferencz 1862 és 1868-beli törökhegybeli jeles bora.

5. Egyleti ezüstéremmel díjaztatott Kinizsi Pál küüllőmenti, sz.-csávási, 1866-beli pecsenye- és ugyanazon évi asztali bora.

6. Az asztali borok közül kitüntetendők még:

a) Gróf Bethlen Gábor keresdi 1867-beli bora állami bronzéremmel.

b) Knöpfler Vilmos 1862-ik évi küüllőmenti sáros-törökhegybeli borai állami bronzéremmel. — Végre

c) Gróf Lázár Jenő megyesfalvi 1868-beli bora dicsérő oklevélre érdemesített.

A fajborok közül:

7. Egyleti ezüstéremre méltónak ítéltetett Pócsa József küüllőmenti sz.-dányáni 1866—1862 és 1868-beli leányka-szöllő borai.

8. Ugyancsak egyleti ezüstéremre — Gerendi István küüllőmenti 1868-beli balázstelki leányka- és 1862-beli som-aszu borai.

9. Egyleti ezüstéremmel díjaztatott továbbá Paget János küüllőmenti, - szókefalvi, 1869-beli welsch riesling, — 1862-beli szókefalvi asztali, — 1868-beli törökhegyi asztali, 1866-beli szókefalvi pecsenyebora, — gyéresi carbenet piros és más jeles fajokból álló gyűjteménye.

10. Nem kevés feltűnést idézett elő Báró Apor Károly tófalvi 1868-beli riesling bora, s ezért a riesling borok közt első helyen állami ezüstéremmel díjaztatott.

11. Állami bronzéremmel tüntetendő ki Gál Róza küüllőmenti mikesfalvi 1866-beli traminer bora, és végre

12. ugyancsak állami bronzéremmel kitüntetendőnek ítélte a bizottmány Vályi Elek kentelki 1868-beli traminer borát.

Ezek szerint ki nem osztatott két egyleti ezüst és 14 egyleti bronzérem, mint szintén 7 dicsérő oklevél, minek oka abban feltalálható, hogy általán a borkiállítási osztály igen diszes és jeles fajokban kitűnő volt, de aránylag igen kevés bortermelő volt abban képviselve.

Öszvesen a kiállított palaezkokon csak 21 beküldő nevét jegyeztük meg, kik között azonban gr. Mikó 36 félével, a pinczeegylet 30, — a küüllőmegyei gazd. egylet a dicső-szentmártoni tárlaton kiválasztott 20, — Paget János 18 félével szerepeltek, sat.

5) A gazdasági iparcikkek bírálói voltak:

elnök b. Huszár Sándor, jegyző: Filep Albert; tagok: Galgóczi Károly, Lészai Lajos, Kis József.

Öszvesen csak 17 kiállító jelent meg ezen osztályban. Len 1 és kender 4 kiállítótól; kenderért nyert ezüstérmét marosvásárhelyi Keresztes Sándorné, bronzérmét Lukafalvi Jánosi Andrásné; lenért bronzérmét galambodi Csiki Lajosné.

A selymészeti osztályban egyetlen küldemény volt az Andrásovszki testvéreké Kolozvávrról, kik saját gombolyítású japáni selymmel mutatták be ezen a téren általánosan ismert szorgalmukat és kitartásukat. Bronzérmével jutalmaztattak.

Komlót is csak egy kiállító küldött Stein testvérek és Cseh Héjasfalváról, (Segesvár mellett); ezen egy kitünő jóságúnak találtatott, de ezüstérem nem állván a bíráló bizottság rendelkezésére, csak bronzéremre ajánltatott. Ez alkalommal megemlítjük a komlómivelés barátai számára, hogy Stein és Cseh urék jövő tavaszon: márczius végén, vagy ápril elején 25 ezer darab csehországi komlógyökeret bocsátnak a közönség rendelkezése alá, ezerét 10 frtéért.

A méhészet köréből 4 kiállító jelent meg. Rendkívül tanuságos és érdekes vala azon Berlepschféle méhkasok és legujabb méhészeti eszközök gyűjteménye, melylyel Kende Gusztáv Körtvefájáról gyönyörködteté a meglepett közönséget; ha több nem lett volna, egyedül a Hruska cs. k. őrnagy által pár évvel ezelőtt feltalált központfutó gép, melynek egyszerű forgatása által a lépekből azok legkisebb zuzódása nélkül a lehető legtisztább, minden mellékiztól, — csípős, a mézet erjedésbe indító anyagoktól ment, lúdszir tömötségű mézet lehet kihajtani, — képes korszakot alkotni a méhészet történetében. A ki a gazdaszat minden ágában nagy szorgalommal és szakértelemmel működő tulajdonost vendégszerető házánál, Körtvefáján fölkeresi, s megtekinti ott azon közelebről épült, hazánkban eddigelő páratlanul álló „méhpalotát“, mely 62 fekvő Berlepsch kassal van ellátva: ritka élvezetet szerez magának. Kendét a bizottság állami aranyérmével jutalmazandónak határozta; ezüstérmét nyert Molnár József Maros-Szentgyörgyről, bronzérmét Rieger Antal borszéki páratlan jóságú és felséges zamatu méze, s Dicső Lajos Marosvásárhelyről.

Sajttal 5-ön jelentek meg; Paget János kitünő tehensajtja ezüstérmét nyert, Gálfalvi Imréné Harczóról bronzérmét, a küüllővári uradalom dicséző oklevelet.

Végre különfélék rovata alatt: Balla Józsefné kenderés Tolnai Jánosné lenszöveveikért dicséző oklevelet, makfalvi Albert Mihályné és demeterfalvi György Ferenczné gyapjuszöveveikért 1—1 tallért nyertek.

6) Az ismeretterjesztő tárgyak bírálói voltak Knöpfler Vilmos elnöklete alatt Kodolányi Antal, Bihari Sándor és Mentovich Ferencz mint jegyző.

Ezen szak kétségkívül hivatva van, hogy ezutáni vándorgyűléseinken a leggazdagabbak és tanuságosabbak egyike legyen; ezuttal mondhatni csak a kolozs-monostori tanintézet, az erdélyi gazd. egyesület és Gamauf Vilmos küldeményeiből állott az egész osztály. Ideiktatjuk a bizottsági jegyzőkönyvet szó szerinti szövegében:

1.) Az államdijra, mely áll egy ezüstéremből, Gamauf

Vilmos urat tartjuk érdemesnek, gondosan és szakértelemmel összeállított gyapju- kalász- és a juhászati fogtanhoz tartozó tanuságos gyűjteményeiért, valamint szines vegytani (a tápszerekre vonatkozó) táblázataiért is.

2.) Az egyesület által kitzűzött ezüstérmével a következő című nyomtatványt tartjuk megkoszoruzandónak: „Gyümölcsészeti levelek“ irta Száva Farkas, mint a mely népszerű irályáért nem kis befolyást fog gyakorolni a practicus ismeretek terjesztésére, a gyümölcsészet körül.

3.) Az egyik bronzérmét Schuller Dániel urnak határoztuk, kiállított tanuságos gazdasági füvek gyűjteményeért.

4.) A három dicséző oklevelet Székely János, Pethő Miklós és Csiszér Mihály gazdasági növendékeknek a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézetben, csinosan kiállított ojtási minták- és a mult évi tanfolyam alatt nagy gondnal és figyelemmel vezetett gazdasági naplókért.

5.) A második bronzérmét tárgyihiány miatt vizsatar-tani voltunk kénytelenek.

6.) Kedves kötelességünknek ismerjük: a közgyűlés kiváló figyelmébe és elismerésébe ajánlani a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézet azon buzgóságát, mely szerént felette tanuságos növénytani minták, gyapju, soknemű magvak és erdei fák gyűjteményének, valamint számos gazdasági gépek és eszközök rajzainak kiállításával nem kis mértékben folyt be a tárlat disze és érdeke nevelésére.“

* * *
A bíráló bizottságok jelentései után a jövő évi gyűlés helye és az ott tárgyalandó kérdések inditványozása került szönyegre.

Pócsa József a küüllőmegyei gazd. egyesület nevében meghivja a gyűlést, hogy jövő évi tanácskozásait tartsa Dicső-Szentmártonban: azon hozzáadással, hogy a tárlatrendezési költséget, — miután egy időre esik évenként rendszeren tartatni szokott kiállításaiival — a küüllőmegyei egyesület hordozni ígérkezik. Gyarmati Sámuel okajtaná, hogy egyelőre a gazdaságilag kevésbé előre haladott vidékeket látogassa a vándorgyűlés; jövő évben nézete szerint, Fejérvár és vidéke: az erdélyi Hegyalja, lenne meglátogatandó. B. Apor azon ellenvetést teszi, hogy Fejérvár gyűlésünket nem hívta meg. Többen Szentmárton mellé nyilatkoznak, Szabó S. is, azon elvi kérdés védelmére emelvén egyszersmind szót, hogy a vándorgyűlés a meghívásoktól függetlenül, csak a czélszerűbséget tartva szem előtt, választhatja gyűllhelyeit, a nélkül, hogy a meghívók mellözve érezhetnék magokat. Tehát jövő évben tüzhelyeiknél fogjuk fölkeresni, reményünk szerint a mostaninál is nagyobb számmal, azon derék férfiakat, kik annyi buzgalommal és kitartással alapíták, s tartják fenn Erdélynek ez idő szerint még egyetlen vidéki gazd. egyesületét.

A tárgyalandó kérdésekre nézve: Kodolányi főlemlité a német vándorgyűléseknek azon eljárását, hogy hirlapi úton felhivatnak a résztvenni akarók: küldjék be jó előre a nézetök szerint megvitatasra kitzűzendő kérdéseket, az elnökséghez (jelen esetben az erdélyi gazd. egyesület választmányához); ott történik a kiválasztás, melyet gyűlés előtt

pár hóval a közönség tudomására juttatnak. Ezen eljárás helyesnek találtatván: sinormértékül elfogadtatott.

Szóba jött annak szükségessége, hogy vándorgyűléseink számára alapszabályokat kellene szerkeszteni; ezzel kapcsolatban Galgóczi nyilvánítá, hogy a gazd. egyesület tárlati bizottsága, egy ily rövid alapszabály tervezetét már készítette is, s ezen gyűlésre magával hozta. Abban történt megállapodás, hogy a jövő évi gyűlésig, hírlapi uton meg kell vitatni az alapszabály tervét és azon lényeges kérdést: miként lehetne vándorgyűléseink költségeinek fedezésére állandó alapot teremteni?

Negyedik nap.

Nagy érdekeltséggel várta a közönség a mára kitűzött kérdés tárgyalását és várakozásában nem is csalódott. Napi renden volt: „az ötvenes évek óta Erdélybe behozott külföldi szőlőfajok sajátosságainak, előnyeinek sat. ismertetése és annak megvitatása: vajjon az új fajokkal behozott különböző, külföldi művelésmódok gyakorlatilag alkalmazva oly eredményt mutatnak-e, hogy valamelyiket régiebb, okszerűen kezelt karikás művelési rendszerünk felett általános terjesztésre ajánlani lehessen?”

Nagy Ferencz, e téren veterán bajnok s maga is egyik üttörő: oly alaposan s kedélyes, vonzó modorban fejtegette a kérdést; annyira nagy fáradsággal gyűjtött becses adatot sorolt elő az új fajokkal beültetett területekről, azok természetéről; melyik hová, minő mértékben ajánlatos? hogy a gyűlés osztatlan figyelmét mindvégig leköté s zajos tet-szésnyilatkozatát érdemlé ki. Midőn előadása végén azon nézetét nyilvánítá, hogy az új művelésmódoknak elsőbbségüket még a gyakorlatban be kell bizonyítani; és hogy karikás művelésünknek, okszerűen kezelve, kivált oly talajon, mely a szőlőfát dúsabban neveli, kétségtelenül jövője van, azon indítványt tevő: tűzessék ki jövő évre pályakérdés gyanánt a karikás művelés legezészerűbb módjának ismertetése. Ezen kérdés oly viszhangra talált, hogy b. Apor Károly rögtön 10 aranyat ajánlt a pályadíjhoz, mely összevet, többen ott a gyűlés színén mintegy 30 aranyt emeltek.

Nagy Ferencz nagybecsű felolvasását egész terjedelmében közölni fogjuk.

— Ezután a gazd. egyesület szőlőszeti szakosztályának megbízásából Szabó S. az Oidium Tuckeri fellépésére hívta fel a gyűlés figyelmét, jelentvén, hogy az egész alsó Maros-völgyben mindenütt mutatkozott, sőt a Tófalvára kiszállott bizottság ott, a hegyderekán néhány rizlingtön s a vásárhelyi kertek szőlőtökein több helyt megtalálta; a beteg fűrtök és a kénezésre használt fuvó is a gyűlés előtt bemutatottak.

Ugyancsak Szabó S. felkérendőnek indítványozza Maros-szék gyümölcsészeit: gondos utánjárással válasszák ki és jelöljék meg azon tulajdonosokat, kiknél a maros-széki páris alma, mely ritka szépsége és későérése miatt becses, legjobb minőségben díszlik, minthogy e név alatt sok termesztést nem érdemlő válfaj kerül forgalomba. — Hasonlólag figyelembe és pártolásra ajánlja azon sok természeti tehetségre mutató agyag készítményeket, melyeket egy makfalvi 13 éves székely fia, Molnár Dani, mutatott be tárla-

tunkon; ajánlatni fog a kormány pártfogásába s a tárlati alaptól 2 tallérral jutalmaztatik.

— Galgóczi Károly előadván, hogy a mostani tárlatnak gépészeti szakosztálya ugyan nem volt, mégis egy pár gép (rögtörő és Howard kormányu Vidacs-éke) küldettek be; ajánlja, hogy jövőre a kiállítás terjesztessék ki a gazdasági gépekre is s rendezzen ily alkalmakkor a vándorgyűlés főleg e kéversenyeket, a czélszerű gépek ismertetése és terjesztése végett. Indítványát közhelyesléssel elfogadták.

— A gyűlés végéhez érkeztünk. Mikó Mihály, elnöki zárbeszédében megemlíti, hogy az erdélyi gazd. egyesület a jelen gyűléssel elvetett egypár életrevaló magot, s ha a gondviselés megengedi, hogy a szabadság és tűzhelyünk védelmére eddig elpazarolt erőnket, csendes békében, a gazdaság és ipar emelésére fordíthassuk: e magvak kétség kívül megtermik gyümölcsüket; s eként végzi: „vigyük meg a testületek küldöttei küldőiknek a gazd. vándorgyűlés szívélyes üdvözlését; számomra pedig adják meg a jelen voltak a minden kitüntetésnél, érdemnél becsesb jutalmat: vonzalmukat, barátságukat!”

* * *

A közgyűlés bezártával déli 12 óra után következett a tárlati helyiségben az érme kiosztása, s a délutáni órákban késő estig, sőt másnap is az egyesület számára behagyott tárlati tárgyak árverezése.

Levelezőnkre bizzuk, hogy a gyűlés anyagi oldaláról: fényes vendégségekről, Vásárhelyi derék polgárainak vendégszeretetéről sat. részletes tudósítást tegyen. *)

Mi még csak egy pár adatot jegyzünk ide: Vásárhely városa a helyiségek díjtalan szolgáltatásán kívül a költségekre aláírt volt 100 ftot; az ugynevezett tárlati alap, mely régebbi Vásárhelyt tartott kiállítások maradványa gyanánt némi pénzüszveggel rendelkezik: adott 100 ftot; a helyi keresk. és iparbank 50 ftot. Köszönetet érdemlő áldozatok.

A tárlat rendezése körül legtöbbet fáradott a helybeli bizottság jegyzője Lokodi János; a Kolozsvárról odautazott rendezők közül: Dugaszi Albert egyesületi kertész, és a k. monostori tanintézet 4 növendéke (2 az egyesület, 2 az intézet költségén küldve), Gamauf Vilmos titkár vezetése alatt.

A gyűlés tagjai gyanánt hivatalosan bejegyeztették magukat 150-n (Kolozsvárról 9), s a megnyitó gyűlés után tartott bizottsági és köz-ülésekben résztvettek 40—50-n.

Adjon isten jövő évben szerencsés viszontlátást!

— ó.

* A maros vásárhelyi vándorgyűlésnek mindent háttárba szorító fontossága és terjedelme mentse ki, hogy a jelen számra kiszedett többi cikkeink és szokott rovataink hiányoznak.

*) Hely szűke miatt a jövő számra kellett halasztanunk.

Szerk.

TARTALOM: A monostori tanintézet két értesítőnye. — Marosvásárhelyi vándorgyűlés és tárlat, IV. — Egyveleg.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.